

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt torsdag den 6. juni 2024

Sag BS-56643/2023-HJR

Boet efter A

(advokat Christian Dahlager, beskikket)

mod

Udlændinge- og Integrationsministeriet

(advokat Paw Bladt Fruerlund)

I tidligere instanser er afsagt dom af Københavns Byret den 1. juli 2022 (BS-1515/2021-KBH) og af Østre Landsrets 24. afdeling den 16. maj 2023 (BS-26453/2022-OLR).

Højesteret har udskilt spørgsmålet om boet efter As indtræden i sagen til særskilt afgørelse.

I påkendelsen har deltaget fem dommere: Hanne Schmidt, Jan Schans Christensen, Jens Kruse Mikkelsen, Lars Apostoli og Mohammad Ahsan.

Påstande

Appellanten, boet efter A, har nedlagt påstand om, at kæren ikke afvises.

Udlændinge- og Integrationsministeriet har påstået afvisning af kæren.

Sagsfremstilling

A blev født i 1982 i Somalia af somaliske forældre. Han erhvervede dansk statsborgerskab i 1998. I 2013 eller 2014 udrejste han af Danmark sammen med B og deres fire børn for at tage ophold i Syrien.

Den 10. december 2020 traf Udlændinge- og Integrationsministeriet afgørelse om i medfør af indfødsretslovens § 8 B, stk. 3, at fratage A hans danske statsborgerskab. Den samme dag blev afgørelsen sendt til As e-Boks. Det fremgår af

afgørelsen, at fristen for at indbringe den for domstolene er 4 uger efter afgørelsens meddelelse, og at retten undtagelsesvis kan tillade indbringelse senere.

Ved stævning af 13. januar 2021 blev Udlændinge- og Integrationsministeriets afgørelse af 10. december 2020 indbragt for Københavns Byret. Der er i stævningen henvist til en generalfuldmagt af 27. november 2015 fra A til hans mor.

Udlændinge- og Integrationsministeriet nedlagde påstand om, at sagen skal afvises, da den er indbragt for sent, jf. indfødsretslovens § 8 F, stk. 1, 1. pkt.

Københavns Byret udskilte afvisningspåstanden til særskilt behandling, og ved dom af 1. juli 2022 afviste byretten sagen. Af dommens begrundelse fremgår:

”Udlændinge- og Integrationsministeriet traf den 10. december 2020 afgørelse om fratagelse af As danske indfødsret, jf. indfødsretslovens § 8 B, stk. 1. Afgørelsen blev sendt til As e-Boks.

Det er ubestridt, at A efter lov om Digital Post fra offentlige afsendere § 3, stk. 1, er tilsluttet Digital Post (e-Boks). Det fremgår af lovens § 3, stk. 4, at hvis en fysisk person, der er tilsluttet efter stk. 1, ikke længere har bopæl eller fast ophold i Danmark, fortsætter tilslutningen efter stk. 1 uændret, medmindre den pågældende anmoder om fritagelse. En anmodning om fritagelse fra en person, der ikke længere har bopæl eller fast ophold i Danmark, vil efter § 5, stk. 1, 2. pkt., altid medføre fritagelse. A har ubestridt ikke anmodet om en sådan fritagelse.

Der er herefter enighed om, at As indlevering af stævning den 13. januar 2021 er sket efter udløb af den i indfødsretslovens § 8 F, stk. 1, 1. pkt., fastsatte frist på 4 uger.

Spørgsmålet er derfor, om der, som påstået af A, foreligger sådanne ganske særlige omstændigheder, at retten undtagelsesvis kan tillade en indbringelse efter 4 uger i medfør af indfødsretslovens § 8 F, stk. 1, 2. pkt.

A har anført bl.a., at det faktum, at han er rejst til Syrien i 2014, ikke kan sidestilles med, at han frivilligt har bragt sig i en situation, hvor han er afskåret fra at tilgå sin e-Boks, og at der er tale om en undskyldelig omstændighed, der har medført, at han ikke har kunnet gøre sig bekendt med fristen via e-Boks.

Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 1057 af 24. oktober 2019 om ændring af lov om dansk indfødsret og udlændingeloven, lovforslag L 38 af 22. oktober 2019, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser vedrørende § 8 F, bl.a., at

"Der foreslås fastsat en frist for indbringelse for domstolene på 4 uger af hensyn til sagens fremme. Retten kan dog undtagelsesvis tillade en indbringelse efter 4 uger. Retten kan således give oprejsningsbevilling. Dette kan f.eks. være i tilfælde, hvor parten pga. undskyldelige forhold kan godtgøre ikke at være blevet bekendt med klagefristen til domstolene. Det bemærkes i den forbindelse, at det ikke vil være et undskyldeligt forhold, at parten har bragt sig selv i en situation, hvor det ikke er muligt for vedkommende at tilgå sin e-boks eller læse Statstidende..."

Det lægges til grund, at A i hvert fald den 28. november 2014 havde forladt sin lejlighed i Danmark, og at han sammen med sine børn og deres mor, B, indrejste i Syrien, som på det tidspunkt og de følgende år var præget af borgerkrig. Det er ubestridt, at A på et tidspunkt blev taget til fange i Syrien og blev fængslet, og at han sandsynligvis fortsat er fængslet. Retten finder, at A herved selv har bragt sig i en situation, hvor det ikke er muligt for ham at tilgå sin e-Boks.

Herefter, og da A den 27. november 2015 meddelte fuldmagt til sin mor, C, hvorefter hun bemyndigedes til "...at varetage min økonomiske og juridiske interesser da jeg tager væk fra Danmark i noget tid og indtil jeg er tilbage igen", findes A ikke at have godtgjort, at der foreligger undskyldelige omstændigheder, som kan begrunde, at han ikke var bekendt med indbringelsesfristen, men at det alene beror på As egne forhold, at han ikke har indbragt sagen rettidigt.

Allerede fordi der hverken i indfødsretslovens § 8 F eller i bestemmelsens forarbejder er henvist til retsplejelovens regler om oprejsningsbevilling, finder retten ikke holdepunkter for at antage, at disse bestemmelser kan anvendes analogt, hvortil kommer, at det af Udlændinge- og Integrationsministeriets afgørelse af 10. december 2020 fremgår, at sagen kan begæres genoptaget, såfremt der fremkommer oplysninger om væsentlige nye retlige eller faktiske omstændigheder.

Herefter, og da der i øvrigt ikke er anført omstændigheder, der giver grundlag for undtagelsesvis at se bort fra fristoverskridelsen, tages sagsøgtens påstand om afvisning til følge."

Sagen blev indbragt for Østre Landsret, som den 16. maj 2023 stadfæstede byrettens dom med bl.a. følgende begrundelse:

"Af de af byretten anførte grunde tiltræder landsretten, at A selv har bragt sig i en situation, hvor det kan være vanskeligt eller umuligt for ham at tilgå sin e-Boks.

A har endvidere undladt at søge fritagelse fra den obligatoriske tilslutning til den offentlige digitale postløsning til trods for, at en sådan anmodning ville være imødekommet i medfør af lov om Digital Post fra offentlige afsendere § 5, stk. 1, 2. pkt.

Som også anført af byretten vil A kunne anmode Udlændinge- og Integrationsministeriet om genoptagelse af sagen, hvis der fremkommer oplysninger om væsentlige nye retlige eller faktiske omstændigheder, som vil kunne føre til et andet resultat.

Herefter, og da landsretten finder, at der heller ikke i øvrigt er grundlag for undtagelsesvis at tillade en indbringelse af sagen efter fristen på 4 uger, stadfæster landsretten byrettens dom.”

Den 2. november 2023 meddelte Procesbevillingsnævnet tilladelse til at indbringe sagen for Højesteret.

Den 8. januar 2024 oplyste As advokat, Christian Dahlager, at han havde modtaget oplysninger fra PET om, at A formentlig var afgået ved døden i Syrien.

Den 5. februar 2024 oplyste Udlændinge- og Integrationsministeriet, at den kurdisk dominerede lokaladministration i Syrien havde bekræftet, at A afgik ved døden i Syrien den 19. august 2023.

Anbringender

Udlændinge- og Integrationsministeriet har anført navnlig, at kæresagen for Højesteret efter As død savner aktualitet, og at der ikke foreligger en retlig interesse i at videreføre sagen.

A afgik efter det oplyste ved døden i Syrien den 19. august 2023. Kæresagen blev anlagt ved kæreskrift af 15. november 2023. Da A var død på dette tidspunkt, og da der ikke var afgivet en erklæring efter dødsboskiftelovens § 107, stk. 1, forelå der ikke noget kæreberettiget retssubjekt ved indleveringen af kæreskriftet til Højesteret. Allerede af den grund bør kæresagen afvises.

Kæresagen bør endvidere afvises, fordi der ikke er tale om en retssag om krav, som nu tilkommer boet, jf. dødsboskiftelovens § 107, stk. 1. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at den svarer til konkurslovens § 136, stk. 1, og det følger af forarbejderne til § 136, stk. 1, at konkursboets indtræden kræver, at sagens genstand henhører til konkursmassen. Det indebærer, at forudsætningen for, at et dødsbo kan indtræde i sagen, er, at sagen skal kunne påvirke dødsbomassens størrelse.

Sagen for Højesteret angår, om A rettidigt har indbragt Udlændinge- og Integrationsministeriets afgørelse for Københavns Byret, jf. indfødsretslovens

§ 8 F, stk. 1, 1. pkt. Sagen vedrører ikke en materiel prøvelse af Udlændinge- og Integrationsministeriets afgørelse af 10. december 2020.

Hverken dødsboet eller afdødes arvinger har andet end en ideel interesse i at få prøvet, om der er grundlag for at se bort fra fristoverskridelsen, og det samme gælder i øvrigt spørgsmålet om, hvorvidt afgørelsen om fratagelse af afdødes danske statsborgerskab er ugyldig. Denne ideelle interesse udgør ikke et retskrav, som nu tilkommer boet efter dødsboskiftelovens § 107, stk. 1.

Selv hvis sagen for Højesteret angik gyldigheden af Udlændinge- og Integrationsministeriets afgørelse, ville udfaldet af en sådan sag ikke påvirke dødsbomassen, og dødsboet kan derfor ikke indtræde i sagen, jf. UfR 2016.3195 H. Sagen vedrører ikke spørgsmål om godtgørelse eller erstatning, og det forhold, at boet efter omstændighederne kan rejse krav om godtgørelse eller erstatning indebærer ikke, at boet kan indtræde i denne kæresag.

En påkendelse af de nedlagte påstande fører heller ikke til en ændret retsstilling for boet eller arvingerne. Parterne er enige om, at dødsboet skal behandles i Danmark, jf. dødsboskiftelovens § 2, stk. 2, og derfor ændrer det ikke dødsboets eller arvingernes processuelle stilling, om A fratages sit danske statsborgerskab eller ej.

Hverken dødsboet eller arvingerne har retlig interesse i kæresagen som følge af, at A potentielt kunne have haft adgang til konsulær bistand, mens han var i live. Det, som kærende har anført om sagens generelle betydning for retsstanden og forståelsen af Danmarks forpligtelser efter konventionerne, medfører ikke, at der er retlig interesse i kæren, og Højesteret har allerede i UfR 2023.34 H forholdt sig til forholdet mellem en afgørelse om fratagelse af dansk statsborgerskab og grundlovens § 29 om valgret.

Boet efter A har anført navnlig, at dødsboet har aktuel og retlig interesse i kæresagen. Dødsboet og arvingerne har besluttet at videreføre sagen, og det følger af dødsboskiftelovens § 107, stk. 1, at et dødsbo har ret til at indtræde i sager anlagt af afdøde om rettigheder, som nu tilkommer boet.

Havde kærendes advokat haft oplysningerne om dødsfaldet på tidspunktet for iværksættelse af kæren, ville dødsboet være angivet som part i sagen. Det har ikke haft betydning for Udlændinge- og Integrationsministeriets procesførelse, at kærende i kæreskriftet ikke er betegnet som et dødsbo, jf. principperne i UfR 2013.3085 H.

I lyset af toinstansprincippet forekommer det mest rigtigt, at spørgsmålet om retlig interesse afgøres af byretten under den materielle behandling af sagen og ikke i forbindelse med denne kæresag, som er begrænset til at angå et formalitetsspørgsmål om søgsmålsfristen i indfødsretslovens § 8 F, stk. 1.

Hvis sagen bliver hjemvist til fornyet behandling ved byretten, vil der blive nedlagt påstand om godtgørelse som følge af afgørelsens ugyldighed, jf. erstatningsansvarslovens § 26, jf. artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og UfR 2017.2929 H. Det er ubestridt, at et krav om godtgørelse vil kunne påvirke dødsbomassens størrelse.

Det har formodningen imod sig, at det, som fremgår af forarbejderne til dødsboskiftelovens § 107, stk. 1, tillige omfatter kære eller andre processuelle skridt, der iværksættes af et dødsbo med henblik på at sikre boets processuelle retstilling i forhold til den senere prøvelse af sagens materielle spørgsmål. Dette må særligt gælde, da en kæresag kun sjældent påvirker dødsbomassens størrelse.

Dødsboet og arvingerne har en velbegrundet ideel interesse i at få prøvet ved domstolene, om det var berettiget, at A fik frataget sit danske statsborgerskab, jf. principperne i UfR 1951.92 H. Dette gælder særligt, da A som dansk statsborger muligvis var berettiget til konsulær bistand i forbindelse med hjemtagelsen af familien fra Syrien. Dette støttes også af, at fratagelsen af et statsborgerskab udgør et indgreb i en grundlæggende demokratisk rettighed, jf. navnlig grundlovens § 29 om valgret, og sagen har derfor generel betydning for retstilstanden og i øvrigt for forståelsen af Danmarks internationale forpligtelser.

Højesterets begrundelse og resultat

Den 10. december 2020 traf Udlændinge- og Integrationsministeriet afgørelse om i medfør af indfødsretslovens § 8 B, stk. 3, at fratage A hans danske statsborgerskab, og afgørelsen blev samme dag sendt til hans e-Boks. Den 13. januar 2021 indbragte han afgørelsen for domstolene, og det er ubestridt efter udløbet af søgsmålsfristen på 4 uger i indfødsretslovens § 8 F, stk. 1, 1. pkt.

Byretten afsagde med henvisning til indfødsretslovens § 8 F, stk. 1, 1. og 2. pkt., dom om, at sagen skulle afvises på grund af fristoverskridelsen. Landsretten stadfæstede dommen. Den 15. november 2023 blev dommen med Procesbevillingsnævnets tilladelse kæret til Højesteret.

Højesteret har efter meddelelsen om, at A er afdøet ved døden den 19. august 2023, udskilt spørgsmålet, om boet kan indtræde i sagen, til særskilt afgørelse.

Det følger af dødsboskiftelovens § 107, stk. 1, at hvis afdøde havde anlagt retssag om krav, som nu tilkommer boet, kan boet ved en erklæring til retten indtræde i afdødes sted.

Højesteret bemærker, at der på tidspunktet for indgivelsen af kæreskriftet den 15. november 2023 eksisterede et kæreberettiget retssubjekt, idet et dødsbo opstår straks, når en person afdør ved døden. Det forhold, at der på det nævnte tidspunkt ikke var afgivet en erklæring efter dødsboskiftelovens § 107, stk. 1, om dødsboets indtræden i sagen, kan ikke føre til, at sagen afvises.

Hovedsagen angår, om Udlændinge- og Integrationsministeriets afgørelse af 10. december 2020 om frakendelse af As danske statsborgerskab er ugyldig, subsidiært om sagen skal hjemvises til ministeriet til fornyet behandling. Advokat Christian Dahlager har den 4. april 2024 oplyst, at dødsboet under hovedsagens eventuelle videre behandling ved byretten vil nedlægge påstand om godtgørelse med henvisning til, at afgørelsen om frakendelse af As danske statsborgerskab er ugyldig.

Højesteret finder, at sagen efter de påstande, der er nedlagt under hovedsagen, angår en personlig rettighed og ikke et krav, som nu tilkommer boet. Det, som dødsboet har anført om muligheden for senere at nedlægge påstand om godtgørelse og om arvingernes ideelle interesse i sagen, kan ikke føre til et andet resultat. Boet kan derfor ikke indtræde i sagen i medfør af dødsboskiftelovens § 107, stk. 1.

Højesteret tager herefter Udlændinge- og Integrationsministeriets påstand om afvisning til følge.

Thi bestemmes:

Kæren afvises.

I kæreomkostninger for Højesteret skal statskassen betale 10.000 kr. til Udlændinge- og Integrationsministeriet.